

Оцінка рівня корпоративної соціальної відповідальності машинобудівних підприємств

Анотація

Розглянуто особливості здійснення оцінки корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) машинобудівних підприємств. Запропоновано сукупність показників та методику оцінки рівня КСВ, яка враховує особливості середовища діяльності машинобудівних підприємств.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), складові КСВ, показники оцінки КСВ, нормативні (порогові) значення показників.

I. Вступ. В останні роки питання оцінки рівня КСВ підприємств набуло значного поширення у світі. Та незважаючи на це, не вирішеними залишаються проблеми визначення показників оцінки рівня КСВ вітчизняних підприємств, зокрема машинобудівної галузі. З одного боку, застосування на вітчизняних підприємствах поширених у світі методик оцінки КСВ, таких як Accountability Rating, Business in the Community's Corporate Responsibility Index, Social Index тощо, вимагатиме зміни діючої системи обліку та аналізу інформації. З іншого, методики оцінки КСВ, запропоновані російськими та українськими фахівцями з КСВ, Кричевським Н.А та Гончаровим С.Ф., Російським союзом промисловців та підприємців, Експертною радою Форуму соціально відповідального бізнесу України, хоча і адаптовані до потреб вітчизняних підприємств, однак не містять жодних нормативів чи оціночних значень, що, в свою чергу, ускладнює оцінку діяльності окремого підприємства та порівняння отриманих результатів з даними інших підприємств.

II. Постановка задачі. Зважаючи на це, в основу підготовки даної статті були покладені наступні завдання:

– визначити сукупність показників діяльності підприємства, що характеризують рівень КСВ машинобудівних підприємств;

- дослідити нормативні (порогові) значень показників КСВ, визначити шляхи їх оптимізації;
- розглянути методику розрахунку рівня КСВ машинобудівних підприємств як інтегрального показника, що враховує вплив окремих значень показників сукупності.

Для досягнення поставлених завдань було проаналізовано роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, а також розглянуті положення окремих діючих нормативно правових актів, що регулюють питання охорони праці, соціального захисту та оподаткування підприємства.

III. Результати. Аналіз міжнародних методик оцінки рівня КСВ підприємств та публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених [1-6] дозволяє визначити, що, на відміну від існуючих підходів, загальний перелік та нормативні значення можливих показників КСВ машинобудівних підприємств має включати рівні економічної, трудової, суспільної та екологічної відповідальності, які необхідно розглядати як взаємопов'язані складові оцінки загального рівня КСВ підприємства.

Відповідно, дотримуючись запропонованої структури, визначення загального рівня КСВ машинобудівного підприємства варто проводити у декілька етапів. Так, на першому етапі досліджується економічна відповідальність підприємства шляхом оцінки його фінансового стану, який визначається системою показників, що дають можливість оцінити наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів [1].

Нормативні значення та напрями покращання основних оціночних показників фінансового стану підприємства (що характеризують його майновий стан, рівень ділової активності, платоспроможності, ліквідності та рентабельності), пропонується визначати відповідно до діючих в Україні нормативних документів (табл. 1) [4,5], а саме:

- наказу Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак

неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства»;

– наказу Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України № 49/121 від 26.01.2001 «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації».

Таблиця 1

Нормативні значення основних оціночних показників фінансового стану машинобудівних підприємств

Показники	Нормативне значення показників
Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення
Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення
Коефіцієнт вибуття основних засобів	< коефіцієнта оновлення основних засобів
Коефіцієнт оборотності активів	збільшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення
Рентабельність активів	>0, збільшення
Рентабельність власного капіталу	>0, збільшення
Рентабельність діяльності	>0, збільшення

Інтерпретація значень показників окремих підприємств пропонується здійснювати відповідно до «Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації». Згідно даного Положення фінансовий стан підприємства визначається задовільним у разі якщо:

– підприємство є прибутковим (коефіцієнт рентабельності діяльності більше 0,01) або показники його фінансового стану (ліквідності, платоспроможності, ділової активності) відповідають нормативним вимогам;

– коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства має низькі значення (дорівнює або менше 0,01) або за останній звітний період підприємство отримало чистий збиток, але показники фінансового стану підприємства (ліквідності, платоспроможності) відповідають нормативним вимогам.

Що стосується оцінки рівнів трудової, суспільної та екологічної відповідальності, то перелік запропонованих показників (індикаторів), а також їх нормативні (порогові) значення, досягнення яких, на нашу думку, свідчить про запровадження на підприємстві соціально-відповідального підходу до ведення діяльності, було визначено на основі аналізу діючого законодавства та робіт вітчизняних і зарубіжних вчених.

Так, дослідження трудової відповідальності (табл. 2) передбачає визначення якісної складової прояву соціально-відповідального підходу керівництва підприємства до відносин з працівниками, що може бути оцінена через розрахунок показників, що характеризують ситуацію щодо оплати праці та інтенсивності руху працівників підприємства [1, с.212-218; 3].

Таблиця 2

Показники трудової відповідальності машинобудівних підприємств

Назва показника	Нормативне (порогове) значення та напрям оптимізації
Рівень співвідношення темпів зростання середньої заробітної плати та продуктивності праці	≤ 1
Рівень зростання/зменшення заробітної плати	$>$ рівня інфляції
Рівень заборгованості з оплати праці	$\Rightarrow 0$
Рівень відповідності заробітної плати на підприємстві середній заробітній платі по Україні	Даний показник є довідковим
Рівень плинності робочої сили (зі звільнення)	$\Rightarrow 3-5\%$
Рівень загальної плинності кадрів	$\Rightarrow 6-10\%$
Рівень постійності (сталості) кадрів	$\Rightarrow \max$

Оцінити екологічну складову КСВ машинобудівних підприємств можна проаналізувавши значення трьох показників (табл. 3) [6, с. 162-176], які дозволяють визначити ефективність та економічність природоохоронної діяльності підприємства. Звичайно, визначені напрями оптимізації показників є довідковими, однак вони дозволяють оцінити у динаміці зміни, що відбуваються на підприємстві, порівнявши результати отримані протягом певного періоду часу.

Таблиця 3

Показники оцінки екологічної відповідальності машинобудівних підприємств

Назва показника	Нормативне (порогове) значення та напрям оптимізації
Рівень сплати екологічних зборів	⇒ 1
Рівень втрат підприємства від нераціонального природокористування	⇒ min
Рівень достатності витрат на природоохоронні заходи (порівняння розміру збитків та величини витрат)	⇒ min

Однак, найбільш складною частиною оцінки загального рівня КСВ є визначення рівня суспільної відповідальності машинобудівних підприємств (табл. 4), яке передбачає врахування діяльності підприємства у системах підприємство – зовнішні зацікавлені сторони, а також визначення їх інформаційного навантаження [1,8].

Таблиця 4

Показники оцінки суспільної відповідальності машинобудівних підприємств

Назва показника	Нормативне (порогове) значення та напрям оптимізації
Рівень податкового навантаження	⇒ 20-60%
Рівень приросту податкових платежів на одиницю приросту фінансового результату	⇒ 1
Рівень благодійної діяльності підприємства	≥ 5% оподаткованого прибутку попереднього звітного року
Рівень працевлаштування інвалідів	≥ 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік

Варто відмітити, що запропоновані показники оцінки КСВ підприємства описують окремі прояви соціально-відповідального підходу до ведення виробничо-господарської діяльності машинобудівних підприємств, тобто не дають можливість визначити загальний рівень КСВ підприємства. Розв'язати дану проблему дозволяє розрахунок таксономічного показника, який виступає синтетичною величиною, що складається з усіх ознак, які характеризують об'єкт дослідження.

При цьому, головною умовою отримання адекватних даних є приведення значень всіх показників, що використовуватимуться при розрахунку загального рівня КСВ, до одного типу – так званих стимуляторів. В результаті, інтерпретація значення таксономічного показника є наступною – зростання даного показника свідчить про покращання рівня КСВ машинобудівного підприємства, і навпаки [7, с. 89-90].

Звичайно, детальна характеристика КСВ машинобудівних підприємств вимагає поряд із врахуванням узагальненого таксономічного показника, який є своєрідною «рейтинговою» оцінкою досягнень підприємства у сфері КСВ, дослідження окремих показників КСВ, які виступають індикаторами негативного чи позитивного впливу окремих заходів, що впроваджуються на підприємстві. Лише поєднуючи ці дві складові, можна сформулювати основи для ефективного моніторингу та оцінки діяльності машинобудівного підприємства у сфері КСВ.

IV. Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, варто відмітити ряд переваг, притаманних запропонованій методиці оцінки рівня КСВ машинобудівних підприємств, а саме:

- при визначенні сукупності показників та їх оціночних (порогових) значень було враховано вимоги діючих нормативно-правових актів та результати робіт вітчизняних вчених, які стосуються як безпосередньо КСВ, так і супутніх напрямів;

- абсолютні показники діяльності підприємства було перетворено у відносні індикатори, що дозволило розв'язати проблему порівнюваності отриманих даних у часовому та галузевому розрізах;

- дана методика дозволяє поєднати рейтингову та індикативну оцінки результатів діяльності машинобудівних підприємств у сфері КСВ.

В той же час, розглянута методика оцінки КСВ охоплює не всі, а лише основні можливі напрями реалізації КСВ машинобудівних підприємств, тим самим залишаючи значне поле діяльності для подальших наукових розробок та досліджень.

Література

- 1) Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 378 с.
- 2) Кричевский Н.А., Гончаров С.Ф. Корпоративная социальная ответственность. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2007. – 216 с.
- 3) Менеджмент персоналу / В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін.; За заг. Ред.. В.М. Данюка, В.М. Петюха. – К.: КНЕУ, 2006. – 398 с.
- 4) Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» N 49/121 від 26.01.2001. (Електор. ресурс). – Доступно з: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Загол. з екрану.
- 5) Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» N 14 від 19.01.2006. (Електор. ресурс). – Доступно з: <http://zakon.nau.ua>. – Загол. з екрану.
- 6) Нижник В.М. Затрати і результати праці в транзитивній економіці (проблеми теорії та практики). – Хмельницький: Поділля, 2000. – 359 с.
- 7) Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в эконометрическом моделировании/Пер. с польск. В.В. Иванова. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 175 с.
- 8) Соціальна відповідальність: принципи та рекомендації щодо звітності. – К.: Форум соціально відповідального бізнесу України. - 2006 . – 20 с. (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: URL.: [www. pr-liga.org.ua](http://www.pr-liga.org.ua) – Загол. з екрану.